

Til: Kulturdepartementet

Fra: Norsk Bibliotekforening

Dato: 14.11.2013

Høringsnotat med forslag til gjennomføring av EUs direktiv 2011/77/EU i åndsverkloven.

Norsk bibliotekforening (NBF) har mottatt høringsnotatet datert 3. oktober 2013 til endringer i Åndsverkloven (gjennomføring av EUs direktiv 2011/77/EU om endringer i direktiv 2006/116/EF om vernetiden for opphavsrett og visse nærstående rettigheter).

Høringsnotatet gir en god oversikt over EU-direktivets bestemmelser og forholdet til gjeldende lov i Norge på dette området.

NBF er på generelt grunnlag negativ til forlengelse av vernetiden i opphavsretten og de nærstående rettighetene. Vi mener at dette er med på å forrykke balansen i opphavsretten og dermed svekke allmennhetens adgang til kunnskap, noe som igjen hemmer verdiskapningen.

Bare en liten del av åndsverk er i handelen lengre enn noen få tiår, og få gir noen særlig inntekter for rettighetshaveren utover levetiden. Likevel risikerer vi at vernetiden utvides nettopp på grunn av de få som har kommersiell interesse over lengre tid. Dette skjer uten at det blir foretatt noen vurdering av om fordelene for rettighetshaverne oppveier de problemene dette gir for utdanning, forskning og allmennheten generelt.

Nå gjelder den foreliggende saken ikke en utvidelse av den generelle vernetid på 70 år etter opphavsmannens død, men vi vil likevel peke på tendensen.

For lydopptak har vernetiden vært 50 år etter utgivelsen eller offentliggjøringen, den foreslås nå utvidet til 70 år. Det er nok ikke tilfeldig at dette kommer akkurat nå. Det er resultat av en lobbyvirksomhet over flere år fra platesselskaper og kjente artister (som Cliff Richard og Paul McCartney), nettopp med utgangspunkt i at noen innspillinger fra 1960-

tallet som fortsatt blir sett på som lukrative, var i ferd med å falle i det fri. Plateselskaper og utøvere ville dermed ikke lenger ha inntekter fra bruk av opptakene.

I Storbritannia gikk to regjeringsoppnevnte utvalg, nemlig *Gowers Review on Intellectual Property (2006)* og *Hargreaves Review of Intellectual Property and Growth (2011)* mot en slik utvidelse pga den negative effekten for forbrukere, musikkindustrien og verdiskaping.

Representanter fra Belgia argumenterte også i EU-parlamentet med at

“It seems the measure will mainly benefit record producers and not performing artists...will have a negative impact on the accessibility of cultural material...and will create supplementary financial and administrative burdens”.

Og noen mente at det også ville føre til en stagnasjon i musikkbransjen siden selskapene i større grad ville lene seg på eldre innspillinger som gir sikre penger i kassen framfor å satse på innovasjon og nye talenter.

Nå er det til en viss grad kompensert i direktivet for bekymringene om at dette bare vil tilgodese plateselskapene og ikke utøvere. Det etableres mekanismer som skal sikre utøverne kontroll over egne innspillinger der selskapene ikke ivaretar interessene til utøverne i tilstrekkelig grad, og som skal sikre dem en viss del av inntektene uavhengig av avtaleform med selskapene.

Utvidelsen av vernetiden har betydning ikke bare for musikkbibliotekene og deres samlinger, men også for bibliotekene generelt, siden lydbøker også omfattes av bestemmelsen. Nå er utlånet av både musikk og lydbøker omfattet av ÅVL § 19 så lenge det dreier seg om utlån av fysiske eksemplarer, og det er jo foreløpig dominerende i alle fall i norske folkebibliotek.

Direktivet vil få konsekvenser for utdanningsinstitusjonene og deres bibliotek. Ved publisering av masteroppgaver/doktoravhandlinger er det for eksempel vanlig å legge ved lydopptak som dokumentasjon. Det at institusjonene ønsker at publiseringen skal gjøres digital, gjør ikke saken enklere. Da må også lydopptakene digitaliseres.

Dette vil også kunne få uheldige konsekvenser for musikkforskningen. Publisering av f.eks. forskning på ulik framføringspraksis kan ikke skje uten tillatelse, og nå blir det ytterligere begrensning i hvilke lydopptak som kan brukes uten klarering.

Noen land har begrepet "fair use" i sin opphavsrettslovgivning, men det er ikke innført i EU eller nasjonal lovgivning i Norge. Det er imidlertid nå en del sentrale opphavsrettsekspertene i Europa som har brakt opp spørsmålet om å introdusere "fair use" også i europeisk lovgivning. Det vil kunne gi større fleksibilitet i opphavsretten i forhold til teknologisk og sosial utvikling, og vil kunne åpne opp for mer nyskaping og innovasjon. Det vil også gi muligheter for mer fleksibel bruk i utdanning og forskning, så lenge bruken ikke bryter med den grunnleggende tre-trinnstesten.

Vi er selvsagt klar over at selv om innspillingen som sådan er falt i det fri, så er det i mange tilfeller fortsatt nødvendig med klarering fra opphavsmennene (komponist, tekstforfatter) for å foreta en offentlig fremføring av en innspilling, dvs. gjøre det tilgjengelig på nettet gjennom strømmetjenester e.l.

Det er derfor svært viktig at det blir enkelt for institusjoner særlig innen utdanning og forskning, men også andre som har et samfunnsoppdrag (som folkebibliotek), å få til effektive og rimelige avtaler med rettighetsorganisasjonene for bruk av lydopptak. Et enkelt klareringssystem er et minstekrav for å bøte på den negative effekten som utvidelse av vernetiden gir for bruk i bibliotek, utdanning og forskning.

Med vennlig hilsen

Norsk bibliotekforening

Sissel Merethe Berge (sign.)

Leder

Inger – Anne Follaug Menzoni (sign.)

Fungerende generalsekretær